

УДК: 342.1 (477) (092)

Яцишин Михайло Михайлович

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії держави
і права Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки
(Україна, Луцьк)

**ІСТОРИОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО
ЩОДО РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ:
ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ**

Анотація

Статтю присвячено дослідженню актуальних питань з історіософської спадщини В. Липинського щодо розбудови української державності, які в сучасних умовах набувають особливого значення з огляду на проблеми цивілізаційного вибору України.

Ключові слова: *Україна, національна ідея, ідеологія, територіальний патріотизм, державна незалежність.*

Актуальність даної теми підсилюється динамічним процесом радикальної трансформації підвалин посткомуністичної життєдіяльності українського суспільства, в ході якого відчувається все більша потреба використання теоретичних суджень та досвіду вітчизняних державників минулої доби, серед яких провідне місце займає В'ячеслав Липинський (1882–1931 рр.). Особливої ваги в сучасних умовах набувають сформульовані ним основоположні політичні категорії: національна ідея, демократизм, територіальний патріотизм, державна незалежність. За В. Липинським п'ятьма підвалинами Української Держави мають бути: аристократія, класократія, територіальний патріотизм, український консерватизм і релігійна етика [1].

Отже, метою статті є аналіз основних складових історіософської концепції В. Липинського щодо розбудови української державності, зокрема тих, що розкривають місце і роль нації та держави в життєдіяльності суспільства на сучасному етапі державотворення України.

При аналізі ключових аспектів державотворчої концепції Липинського враховувалися точки зору різних дослідників (Н. Авер'янов, В. Андрущенко, І. Бичко, М. Гордієнко, Д. Видрін, О. Забужко, В. Кремень, О. Майборода, М. Попович, Ю. Римаренко, М. Томенко, О. Шморгун та ін.), праці яких торкалися історико-політичного та національно-державного розвитку України, а також праці вчених попередніх поколінь (В. Антонович,

О. Бочковський, В. Винниченко, М. Грушевський, Д. Донцов, Д. Дорошенко та ін.), які відображали й оцінювали історичні події та соціально-політичні й економічні відносини, за яких жив і творив В. Липинський. У цьому відношенні багато плідних ідей дають матеріали міжнародних наукових конференцій з нагоди 110 і 120 роковин з дня народження вченого, які проводилися у 1992 і 2012 роках у Києві, Луцьку і Кременці.

Більшість науковців вважають, що консолідувати націю, об'єднати її спільною метою і вивести з ситуації кризи на шлях прогресивного світового розвитку, сприяти відновленню механізмів самоповаги та самоцінності особистості, гордості за власну державу й дати підґрунтя для побудови нової ідентичної – національної, до чого прагнув В. Липинський, спроможна українська національна ідея. Вона має стати й концептуальним правовим ядром державного будівництва. На думку кандидата філософських наук Н. Авер'янової, національна ідея являє собою той смисловий центр, який зумовлює синтетичний погляд на власну спільноту (як суб'єкта всесвітньо-історичного процесу), і в межах якого здійснюється національно-патріотичне самовизначення особистості. Водночас національна ідея постає і як концентрований вираз національно-патріотичного чинника. З такої точки зору вона є суспільно-політичним, морально-етичним та соціально-психологічним феноменом національного буття [3, с. 41].

Дійсно, питання української національної ідеї упродовж тривалої історії стоїть невіддільно від проблем державотворення та націєутворення, а в сучасних умовах набуває додаткової ваги. У цьому сенсі, не дивлячись на відстань у часі, досить сучасно і злободенно звучать слова В. Липинського "... тільки коли існує об'єднуюча спільна ідея української національної незалежності, можемо говорити про існування української нації" [3, с. 4].

У своєму дослідженні ми свідомо акцентуємо увагу на національній ідеї державотворення В. Липинського, оскільки вона є основою його науково-історичних і філософсько-публіцистичних висновків з багатьох інших злободенних на той час питань, які шкодили національній справі, розпалювали конфлікти у суспільстві на національному або класовому ґрунті.

В. Липинський формулює методологічну умову дієвості української національної ідеї у процесі державотворення, розглядаючи її як чинник консолідації та розвитку

української нації. Саме вона є об'єднуючим чинником у суспільстві, а державотворення є стрижнем формування модерної нації. При цьому соціальна і національна консолідація мають будуватися на ґрунті територіального патріотизму, бо тільки в такому випадку нація гарантує права і свободу кожної людини, яка до неї належить, а відстоювання особистістю інтересів і прав своєї нації – це насамперед відстоювання власної свободи.

У своїй науково-теоретичній діяльності В. Липинський зумів еkleктично поєднати і методологічно трансформувати на український ґрунт методи пізнання та провідні ідеї історіософської науки того часу, зокрема: соціальну теорію Е. Дюркгейма, теорію еліт Р. Міхельса, Г. Моски, В. Парето, теорії соціального конфлікту Л. Гумпловича, Г. Ратценгофера, Ф. Оппенгеймера, польські історико-політичні ідеї В. Шуйського, В. Калинки, В. Яворського, німецьку політичну історію Л. фон Ранке, раціоналізм видатного соціолога кінця ХІХ ст. М. Вебера, ідеологію революційного синдикалізму Ж. Сореля, які слугували йому методологічною формулою масштабної концепції української державності.

Однак, з цього приводу є цілком доречною пересторога одного із дослідників творчості Липинського М. Гордієнка, який вважає помилковим намагатися пояснити формування структури його світогляду чужими впливами. Ці останні тільки забезпечили йому відповідні аргументи, навчили методики дослідження. Сама життєва позиція вченого разом з її етично-моральними цінностями формується на його власних ідейних засадах. Хоч, в цілому, концепція української державності В. Липинського дуже близька до ідеї Гегеля про те, що народ, як розвинена індивідуальна форма духу, свого найвищого рівня життя досягає лише з появою держави, яка виступає субстанційною метою буття етносу [4, с. 20].

Разом з тим, В. Липинський суттєво розійшовся у поглядах та оцінках на проблему нації і держави із своїм сучасником Дмитром Донцовим. Якщо перший ішов "через державу до нації", тобто спочатку будується держава, а потім нація, поклавши цей принцип в основному консервативної ідеології, то другий – "через націю до держави". Погляди Д. Донцова знайшли своє відображення в концепції інтегрального націоналізму, яка базується на принципах: домінування волі над розумом, ірраціонального безперервного прагнення до боротьби за незалежність; романтизму, непримиренності, фанатизму, ви-

користання радикальних засобів у національних змаганнях; виховання нової політичної еліти (“провідної верстви”), беззастережного підкорення їй більшості населення (“натовпу”), виправдання застосування нею примусу і насильства [5, с. 287–288].

Як бачимо, Д. Донцов, на відміну від В. Липинського, не залишив нам чіткої концепції державності України. Його цікавили більше ідеологічні, ніж державотворчі питання. Натомість, В. Липинський вважав, що Українську державу має побудувати тільки сам народ під проводом “хліборобської верстви”. Для нього Україна – регіон європейської цивілізації. Існує, на його думку, проблема внутрішніх антиєвропейських сил в Україні – “українського степу”, який протистоїть “українському плугу”. Протиборство між Україною європейською та Україною азійською є складовою боротьби між європейським і азійським світами, кожен з яких має в Україні господарську та соціальну основу. Вихід з цього протистояння В. Липинський вбачав у створенні Української держави з європейським культурно-цивілізаційним підґрунтям. Найважливіша передумова життєдіяльності Української держави – велика політична (національна) ідея європеїзації козащини і всієї України. Популярне гасло “Україна для українців”, писав Липинський, український державник мусить розуміти так: “Україна для всіх, що живуть на українській землі” [6, с. 476].

Щодо суспільно-політичного устрою, В. Липинський обґрунтовує концепцію української монархічної держави на базі дідовичного гетьманату, спираючись на ідеологію українського консерватизму: “Тільки при гетьмансько-монархічній формі українського державного ладу український клас хліборобський зможе об’єднатись, зорганізуватись і придбати ту внутрішню силу, без якої не може бути об’єднана Українська нація і не може бути збудована Українська Держава” [3, с. 80].

Як історик, В. Липинський зробив досить правильний висновок стосовно тяжкої історичної української долі, зазначаючи, що ми не розвинулися в націю тільки через те, що під час Руїни знищили свою козацьку монархію. Як філософ, він також обґрунтовано і переконливо розкрив і узагальнив механізм усвідомлення українським народом своєї національної ідеї: “І наша нація, якщо вона має стати нацією, мусить перейти через стадію персоніфікації свого містичного ірраціонального, стихійного почуття національної індивідуальності в особі репрезентуючого цю

національну індивідуальність Голови своєї національної Держави” [3, с. 86].

На жаль, політичні погляди В. Липинського пов’язували цей процес лише з особою монарха, і що саме монархія є необхідною формою персоніфікації “... нашої національної ідеї в особі одного і єдиного для цілої нації Голови національної держави, символізуючого собою повагу, силу, єдність і неподільність цілої Української Нації. Очевидно, слід погодитися з припущенням деяких вітчизняних дослідників (В. Сабадуха [7, с. 152]), що вчений проаналізував свої роздуми на конкретних історичних прикладах, а саме, на прикладах європейських монархій, і в решті-решт робить висновок: “Монархії дали великим європейським націям оцей їхній свідомий патріотизм; дали не підлягаюче дискусії, всякому ясне, поняття Маєстату нації; дали несвідомим народнім масам настільки велику національну свідомість, що її досі ще не змогли знищити ані демократичні, торгуючі патріотизмом парламенти...” [3, с. 87]. У фундаментальній праці “Листи до братів хліборобів” одним із провідних історіософських напрямів його думки є аналіз міри активності різних соціальних верств суспільства та їх вплив на економічне, політичне, ідеологічне, громадське життя. Вчений глибоко переконаний, що лише хліборобський клас, який міцно прив’язаний до землі та репрезентує історичну, культурну й національну традицію, і має потрібні для об’єднання етносу силу й авторитет, кровно зацікавлений в існуванні незалежної української держави. Це провідна теза, яка лежить в основі його державницьких поглядів.

Той факт, що українці є аграрна нація, не потребує зайвих доказів. Свого часу про це писали П. Куліш, М. Грушевський, Д. Донцов, Ю. Липа, С. Томашівський. Цю тезу обстоюють і дослідники М. Гордієнко, В. Заїкин і ін., відзначаючи як її переваги, так і недоліки. Здійснюючи впродовж віків земельний обробіток, ведучи осілий спосіб життя, в селянина закріплювалась територіальна усталеність, що науково досліджується В. Липинським в рамках концепції української державності як територіальний патріотизм.

На думку В. Липинського, подолати внутрішні органічні слабкості українства та об’єднати українську націю найкраще можна на ґрунті територіального патріотизму, тобто пробудження почуття солідарності й єдності всіх постійних мешканців української землі, незалежно від їхнього етнічного походження, класової належності, віросповідання, куль-

турного рівня. Почуття любові до рідного краю – української землі-годувальниці як до органічної цілості, вважав В.Липинський, є необхідною і єдиною можливістю того найріднішого у світі зв'язку людей, що називається нацією. Він залишив нам критерій визначення того, хто є українцем, а хто – чужинцем: “Українцем єсть всякий, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією”.

Під поняттям хліборобського класу вчений розуміє “групу родин, які посідають власну землю і на цій землі власною працею продукують хліб”. Щоб запобігти руйнації хліборобської верстви, В.Липинський пропонує оптимальну форму її організації – на основі приватної власності на землю. Вона, крім економічної вигоди, відповідає християнським цінностям – привчає людину, як учить Християнська Церква, індивідуально відповідати за свої справи, дає змогу найповніше виявити ініціативу і є запорукою вільного розвитку особистості.

Таким чином, духовно-хліборобська домінанта творчості В.Липинського є важливою складовою частиною його концепції української державності, в якій відродження конструктивних аспектів минулого – від традиційної ментальності до відновлення козацтва, можливе завдяки могутньому селянському потенціалу. Саме на базі хліборобсько-селянської верстви В. Липинський прагнув теоретично обґрунтувати становлення міцного середнього класу, як надійної підстави незалежного існування Української Держави. Це ідея вченого є особливо актуальною в наші дні, адже відсутність такого класу на сучасному етапі українського державотворення позбавляє Україну найбільш чисельної і працєвитої частини населення країни від участі у цьому процесі.

Характеризуючи тогочасний стан, В.Липинський передбачив сьогодення: “Безнадійна й безвихідна ця наша внутрішня боротьба тому, що якби вдалось навіть сучасне покоління бувших багатих чи багатших... знищити, то куди дінуться ці мільйони, що провідники бідних при тій okazji награвували... Постає, отже, нове покоління багатих, що від старого різнитиметься тим, що не матиме вже ніякої культури, ніякої традиції, крім хіба злодійської...” [3, с. 76]. Дійсно, на той час аграрне питання складало основу основ національної економіки. Це питання гостро постало влітку 1917 року. Соціалістичні партії стали на шлях розколу селянства, яке вже мало потужну організацію – Селянську спілку, розділяючи його за класовою ознакою,

висунувши ідею створення рад селянських депутатів. Селяни-власники (хуторяни – потодішньому, фермери – по-сучасному) почали створювати свої хліборобські організації.

Улітку 1917 року в Лубнах відбувся селянський з'їзд, де хлібороби-власники створили свою партію. З'їзд прийняв проект програми, яку запросили відреагувати В. Липинського. Програма проголошувала самостійність і суверенність українського народу (це коли ще Центральна Рада чіплялася за автономію). Земля мала залишатися за хліборобами і бути переданою у довічну власність, але без права перепродажу та подрібнення наділів. Інша частина земельного фонду – царські, династичні землі і т. ін., - мала бути поділена з правом купівлі й продажу. Держава повинна була зберігати регулюючий вплив в аграрних відносинах, не допускаючи як концентрації землі в одних руках, так і подрібнення земельних наділів. З'їзд вимагав створення системи національної освіти рідною мовою, технічних навчальних закладів з українською мовою навчання. Щодо форми політичного ладу, то Україна мала бути республікою із сильною президентською формою правління [1, с. 2].

Здійснюючи типологію форм державного устрою, В.Липинський виділяє три основні методи: “охлократію”, “класократію”, “демократію”. В сучасних умовах охлократія виявляється переважно у демагогії, популізмі, політичному авантюризмі, правовому нігілізмі, примітивізації суспільних проблем представниками влади, правлячої еліти. Вона унеможливує елементарні гарантії прав і свобод людей, здатна привести суспільство до загальної національної катастрофи.

Натомість, демократія – форма організації суспільства, його державно-політичного устрою, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади, послідовному здійсненні принципу рівності і свободи людей, їх реальної участі в управлінні справами держави і суспільства. Реальний вплив демократії на розвиток суспільства оцінюється з погляду створення у ньому гідних людині засад життя і діяльності, забезпечення гарантій прав та свобод, честі і гідності людини та громадянина незалежно від соціального стану, статті, віку, національності і віросповідання.

В. Липинський найбільш прихильно ставився до класократії, що, на його думку, уособлює позитивні державотворчі функції та репрезентує скрізь і завжди національну традицію, тяглість і органічність розвитку нації та української державності.

Як і в сучасному визначенні, в охлократії вчений був схильний бачити примітивний соціальний устрій, що, тримаючись на примусі, помітно обмежує свободу громадян і тому є недовговічним. Що ж стосується третього способу організації суспільства – демократії, автор “Листів до братів-хліборобів” піддає її гострій критиці, вважаючи, що демократія – це не стільки народоправство в формі парламентаризму, скільки спосіб суспільної організації, який потребує більшої досконалості.

На думку В. Липинського, ефективність демократії вимірюється її державотворчим потенціалом: “...біда не в тім, що ми маємо демократію, а трагедія наша і нещастя в тім, що ми маємо лише демократію: що ми маємо тільки сили поступові і руйнуючі, а не маємо власних національних сил здержуючих та будуєчих”. Тому, орієнтація лише на демократію позбавлена політичної перспективи.

Отже, згідно з думкою Липинського, правильний шлях для України – класократія, коли держава – це “еманація (витікання – М.Я.) органічної нації”, тобто вона існує для нації, а не нація для держави. А тому український етнос він пропонує об’єднати на ґрунті територіального патріотизму, що означає пробудження почуття солідарності і єдності між усіма громадянами української землі, незалежно від їхнього етнічного походження, класової приналежності, віросповідання та соціально-культурного рівня.

Таким чином, визначаючи базовим об’єднавчим елементом українського суспільства територіальний патріотизм, головною складовою якого є єднання громадян навколо національної ідеї заради розбудови незалежної України, В. Липинський консолідував з українським націоналізмом в частині утвердження належного місця українського народу серед інших націй, його національних інтересів та національно-культурних цінностей. Однак він був категоричним противником утвердження такого націоналізму, що з соціально-позитивного явища переростає у свою протилежність, пов’язану з неповажанням прав та інтересів інших народів, протиставлення своєї нації іншій, розпалюванням національної ворожнечі; зокрема у таких крайніх формах, як націонал-соціалізм, расизм, шовінізм. Вчений вважав, що супроводжуваний ідеями національної зверхності й національної винятковості, такий націоналізм нерідко є джерелом гострих внутрішніх суперечностей і міждержавних конфліктів. Такі висновки звучать по сучасному і для

українського сьогодення як застереження прихильникам використання крайніх, радикальних форм ідеології, політики і практики українського націоналізму.

Увагу сучасників привертають й соціокультурні засади історіософської державотворчої концепції В. Липинського. Як відомо, історіософський підхід, як і соціокультурні засади, передбачають загальні, більш широкі міркування над перебігом історичних процесів, у тому числі й тих, які є предметом даного дослідження. У цьому сенсі державницькі ідеї В. Липинського розглядаються не лише з позицій структури і функціонування влади, а й з погляду духовної самоорганізації суспільства, як вияв політичного рівня його національної самосвідомості, що трансформується на певній території в націю-державу. При цьому він виходив з того, що організація політичної влади і побудова власної держави найбільш ефективно здійснюється на засадах консерватизму й традиціоналізму.

Відомо, що консервативна соціально-політична течія спрямована на збереження історичних традицій, форм і принципів суспільства та політичного устрою, а також на протидію інноваціям і перетворенням у суспільстві та державі. Саме у консерватизмі, який поєднує у собі соціокультурні традиції організації державної влади з прикметами честі, відданості, дисципліни, релігійності, В. Липинський бачив головну силу, необхідну для організації нації і завоювання політичної влади на засадах монархічно-гетьманського правління.

Безперечно, що в історичному контексті українського державотворення монархічна (єдиновладна) форма державного правління у вигляді князівської влади, гетьманства існувала тривалий час, а фактично до того часу, коли у період консолідації російського абсолютизму у XVIII ст. було ліквідовано українську політичну та національно-культурну автономію: 1764 р. скасовано Гетьманщину, 1775 р. остаточно зруйновано Запорізьку Січ. У результаті буржуазних революцій в Європі виникає конституційна (обмежена) монархія, при якій влада глави держави (монарха) здійснюється у межах, встановлених конституцією, і обмежена парламентом [8, с. 758].

Для В. Липинського, прихильника європеїзації української державності, оптимальною формою правління була конституційна монархія, генеза якої пов’язана з новими історичними часами і обставинами. На відміну від абсолютної монархії, яка була типовою для епохи феодалізму, конституційна монар-

хія (або обмежена) знаменувала соціально-економічні і політичні перетворення періоду буржуазних революцій. Однак, як уже зазначалося вище, В.Липинський критично ставився до монархії парламентарної, вважаючи парламент неефективним і, по суті, бездіяльним владним органом.

Була й суб'єктивна причина щодо формування у В.Липинського прихильності до консервативно-монархічної ідеології, політики і моралі, яку слід шукати у поразці Визвольних змагань 1917–1920 років, коли найбільш критично налаштовані патріоти почали вбачати причину невдач у доктринерському та некваліфікованому урядуванні соціалістичної демократії. Відповідно, В.Липинський із своїми консервативними поглядами бажав для України надійних підстав стабільності – державності, консенсусу, праці, моралі, відкидаючи при цьому усі ідеї, які шкодили національній справі, розпалювали конфлікти у суспільстві на національному або класовому ґрунті.

Проведений вище аналіз історіософської концепції В. Липинського щодо розбудови української державності приводить до таких висновків:

1. Визначаючи державу як головний чинник динамічного розвитку суспільства, В.Липинський вказував на дві головним частини українського державотворчого процесу – національний суверенітет і незалежність, які мають, на його думку, абсолютну практичну і моральну цінність, і які зберігають свою цінність і значимість на сучасному етапі українського державотворення.

2. Одне з центральних місць в обґрунтування концепції української державності В.Липинський відводить хліборобсько-класократичній верстві, яка виступає основною рушійною силою політичного процесу і є носієм національно-державного і культурного досвіду українського етносу у процесі державотворення.

3. За В.Липинським національна ідея включає в себе передусім мету існування національної спільноти. Вона досягає вершини свого розвитку лише тоді, коли визріває її політична складова – ідея побудови суверенної національної держави як необхідної умови й гаранта вільного і щасливого життя народу. І на сучасному етапі українська національна ідея окреслює коло проблем, пов'язаних із здатністю нації до самоусвідомлення, до обґрунтування національними інтересами своєї соціально-економічної, політичної, культурницької діяльності.

На цій основі можна зробити узагальнюючий висновок, що політико-правова спадщина В. Липинського містить не тільки монархічний аспект українського консерватизму, але й пошуки національних ідей, притаманних загальноєвропейським ідейним тенденціям державотворення. На прикладі його праць можна вивчати історичні особливості міжвоєнної європейської правової думки – з усіма надбаннями, недоліками і суперечностями. Зважений аналіз дозволяє стверджувати, що В.Липинський не виходив за межі теоретичного та історіографічного традиційного консервативного стилю мислення, сполучаючи елементи загальноєвропейського міжвоєнного консерватизму та його східноєвропейського аграристського різновиду у процесі державотворення.

Зрозуміло, що далеко не всім зручні і близькі теоретичні висновки В'ячеслава Липинського щодо проблем теорії і практики українського державотворення. Разом з тим, основну ідею його творчості складає теза про неминучість і обов'язковість існування міцної Української держави, як головної умови збереження нації. Багато положень його концепції викликають дискусію і прагнення до пошуку істини. Це є закономірним наслідком і звичайним явищем для всіх непересічних теорій, у яких зазначені проблеми досліджуються не в межах популярних і кон'юнктурних рамок, а в контексті оригінальної авторської концепції.

Література:

1. В'ячеслав Липинський і його бачення Української Держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lokshool.io.ua/s20259/vyacheslav_lipinskiy
2. Авер'янова Н. Українська національна ідея в творчості В'ячеслава Липинського та її роль в сучасному державотворенні / Н. Авер'янова // Українознавство. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2008. - № 12. – С. 40–43.
3. Липинський В. Листи до братів-хліборобів / В. Липинський // Повне зібрання творів, архів, студії / Я. Пеленський (ред.); НАН України, Ін-тут східноєвропейських досліджень. – К. : Філадельфія, 1995. – Т. 6. – Книга 1.

4. Гордієнко М. Г. Сутність та основні засади концепції української державності Вячеслава Липинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/17894.html>

5. Донцов Дмитро Іванович / С. О. Сироткіна // Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 2. – С. 287–288.

6. Липинський Вячеслав (Вацлав-Вікентій) Казимирович / І. О. Кресіна // Юридична енциклопедія : В 6 т. (редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.). – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 3. – С. 476.

7. Сабадуха В. Роздуми В. Липинського про національну ідею [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/journA/1/pro/14/9.pdf>

8. Монархія / О. К. Дубина // Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 3. – С. 758.

**ИСТОРИОСОФСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ ВЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСКОГО
ОТНОСИТЕЛЬНО РАЗВИТИЯ УКРАИНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ:
ВЫЗОВ СОВРЕМЕННОСТИ**

Аннотация

Статья посвящена исследованию актуальных вопросов из историософского наследия В. Липинского относительно развития украинской государственности, которые в современных условиях приобретают особенное значение, принимая во внимание проблемы цивилизованного выбора Украины.

Ключевые слова: Украина, национальная идея, идеология, территориальный патриотизм, государственная независимость.